

Virginia Woolf, Menomatka | Maailmankirjat

Elämä on menomatka.

LIISA RINNE

Kun on nainen ja kun kirjoittaa yhteiskuntakriittisesti, problematisoiden sen vallitsevan järjestyksen ja arvot, herättää huomiota ja kummastusta. Nykyään siihen tarvitaan vähän enemmän pimpparallaa kuin sata vuotta sitten, mutta edelleen syntyy keskustelua, myrskyjä vesilasissa. Siitä että on nainen.

Virginia Woolf (1882-1941) on itsessään klassikko. Hän puki sanoiksi sen minkä perään monet kirjoittavat naiset ennen häntä haikailivat, ja jolle omalla työllään raivasivat tilaa. Oma huone on käsite, jonka tietävät nekin, jotka eivät muuten hänen tuotantoaan tunne. Vaade naisen omasta tilasta ajatella ja kirjoittaa on kulkeutunut aina meidän päiviimme asti. Se on sitä samaa puhetta lasikatoista ja kahdeksankymmenensenttin eurosta. Monimuotoista keskustelua sukupuolten tasa-arvosta ja eroista.

Mutta Woolf on myös loistava kirjoittaja, kerronnallisen rakenteen ja muodon uudistaja. Ja siksi ei voi olla muuta kuin iloinen ja kiittää kauniisti siitä että hänen 1915 julkaistu esikoisromaaninsa *Menomatka* on saanut tuoreen ja sopivasti modernin käännöksen.

Romaanin tapahtumat sijoittuvat 1900-luvun alkupuolelle, aikaan jossa moderni maailma lentokoneineen ja automobiileineen on syrjäyttämässä vanhat kunnan hevosvankkurit ja brittiläisten varjeleman elämänmuodon sen mukana. Myös ensimmäinen maailmansota on aivan kynnyksellä, sota, joka hakkaa lopullisen kiilan luokkayhteiskuntaan. Olkoonkin että sen murtuminen, samalla tavalla kuin sukupuolikysymykset, jatkuu edelleen sata vuotta myöhemmin.

“Olethan kuitenkin soma”. Tässä aviomiehen toetamuksessa kiteytyy jotain hyvin olennaista romaanista. Sukupuoli on läsnä kaikkialla. Se on henkilöiden puheessa, tavoissa, se on silloinkin kun rakastavaiset istuvat hiljaa merelle tuijottaen. Väreilee alati pinnan alla.

Nainen on tyhmä ja rasittava olento ennen muuta siksi ettei hänellä ole mahdollisuutta koulutukseen. Tämän Woolf koki myös itse joutuessaan antamaan tilaa veljien koulutukselle. Mutta onko se naisen vika? Vai onko vika sittenkin vallitsevassa yhteiskunnallisessa järjestyksessä Woolf kysyy kerta toisensa jälkeen. Ärhäkästi ja monelta suunnalta romaani hyökkää niin yhteiskuntajärjestyksestä, politiikkaa kuin uskontoakin vastaan.

Romaanin juoni on yksinkertainen. Joukko ihmisiä on matkalla. He ovat päätyneet syystä tai toisesta Etelä-Amerikkaan, pieneen Santa Marinan merenrantakaupunkiin. Hotelli ja rouva Ambrosen talo muodostavat romaanin keskuksen. He ovat yhteiskunta pienoiskoosaa. Jokaisella on tarkoin määrätty paikkansa ja tehtävänsä sen hierarkiassa. Tälle kaikelle ympäristö, kaikkialla hehkuva maisema antaa raamit. Toimii vihan ja rakkauden, alati vellovien tunteiden peilinä.

Ja matkallaolijat kaipaavat kotiin. Niin kuin matkalla aina kaivataan. Romaanin henkilöt kaipaavat omaa olemassaolevaa elämänmuotoa, samalla kun he halveksivat sitä ja pyristelivät siitä pois.

“On yksi ja sama, todistavatko ulkomaisten sanomalehtien sivujen heppoisuus sekä niiden ladonnan kehnous kansan joutavasta asenteesta ja tietämättömyydestä, sillä englantilaiset eivät kuitenkaan pidä muissa maissa luettuja uutisia uutisten veroisina sen enempää kuin kadunkulmassa seisoskevelulta mieheltä saatu lehtinen herättää heissä luottamusta. Hyvin kunnioitettava vanhempi pariskunta ei sanomalehtien täyttämää pitkiä pöytiä tutkisteltuaan pitänyt vaivan arvoisena lukea niistä muuta kuin otsikot.”

Taitavasti Woolf kuljettaa tarinaa henkilöstä toiseen. Hän on kuin maisemamaalari, joka laajoin vedoin maalaa ajankuvaa. Pysähtyessään suti kuitenkin vaihtuu kirurgin veitseen, joka pilkkoo tarkoin viilloin henkilöt. Paljastaen samalla heidän usein hyvin rujan sisuksen. Ja mitä muuta yhteiskunnallisuus ja poliittisuus lopulta tarkoittavat kuin ihmisten välisiä suhteita. Eikö henkilökohtaiseen juuri tiivisty koko yhteiskunnan ydin, sen valtarakenteet ja kritiikki.

Yksi tarinan keskeisistä henkilöistä on Rachel, joka romaanin myötä kasvaa ujoista tytöstä nuoreksi naiseksi. Hänelle matka on kuin elämä itse, sinne tänne rönnyilevä tunteiden hetteikkö, josta täytyy jollain tavalla löytää tiensä ulos.

“Rachel kasvatettiin tietenkin tavattoman huolellisesti, mikä lapsena edistikin hänen terveyttään. Tyttönä ja nuorena naisena sama kuitenkin teki hänen moraalikäsitteistään miltei karkeita. Melko pitkään hän ei ollut edes tiennyt, että naisillakin piti olla moraalit. Hän hapuili tietoa vanhoista kirjoista, ja löysi sitä vastenmielisinä möhkäleinä. Hän ei kuitenkaan välittänyt kirjoista luontaisesti, eikä sen vuoksi vaivannut päätään sillä sensuurilla, jota harjoittivat ensin hänen tätinsä ja myöhemmin hänen isänsä. Ystävät saattoivat kertoa hänelle jotain asioita, mutta toisaalta hänellä oli vain muutama oman ikäisensä ystävä, sillä Richmondiin oli hankala päästä. Itse asiassa ainoa toinen tyttö, jonka hän tunsi, oli uskonnollinen kiihkoilija, joka läheisyyden puuskassaan puhui Jumalasta ja parhaasta tavasta pidellä ristiä. Ne olivat aiheita, jotka saattoivat kiinnostaa vain niitä, joiden ajatukset lensivät omille teilleen aivan toisina maailmanaikoina.”

Rachelin myötä tarinan sävy tummenee. Ja kuten kaikki tietävät, kuumaa seuraa aina myrsky, ja matka, matkallaolo on lopultakin vain väli-tila, joka kulkee kohti väijäämätöntä. Lopullista pistettä.

Woolf on rohkea kertoja. Ja jo heti alusta lähtien hän uskaltaa juoksentaa lukijan eteen monipolvisen henkilöjoukon ja pitää tarinalinjat tiukasti otteessaan. Tietty juonen yksinkertaisuus on se, joka myöhemmin mahdollistaa tarinan muodon ja rakenteen rikkomisen. Ja

tämän Woolf ymmärtää. Kun on selkeä idea, on helppo hajottaa ja leikkiä sen kanssa niin että lukijakin pysyy mukana. Se minkä katsotaan alkavan *Mrs Dalloway*sta on oraalla jo tässä ensimmäisessä romaanissa. Herkullinen yksityiskohta romaanissa onkin juuri Mrs Dalloway, joka vilahtaa romaanin alkupuolella. Ja josta myöhemmin tulee yhden hänen suosituimman romaaninsa päähenkilö.

Kaikesta poleemisuudestaan huolimatta *Menomatka* on kuitenkin myös lukuromaani. Se on viihdyttävä ja rytmikäs kuvaus brittiläisen yläluokan ihmisistä, aikansa joutilaista. Heidän pyrkimyksensä rikkoa ja samalla ylläpitää yhteiskunnan vallitsevaa normistoa. *Ihmisiä*, jotka alati tarkkailevat itseään ja toisiaan. Se on täynnä puhetta, jonka myötä romaanihenkilöt heräävät henkiin, muuttuvat lihaksi. Osaa heistä vihaa, osasta oppii pitämään ja osaan rakastuu, niin kuin matkakumppaneihin aina.

Virginia Woolf, *Menomatka*, Savukeidas, s.400, suom. Ville-Juhani Sutinen